

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการรับรู้บทบาทหญิงชายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้บทบาทหญิงชายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และเปรียบเทียบการรับรู้บทบาทหญิงชายตามตัวแปรด้านเพศ วัย และประเภทโรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 800 คน จากโรงเรียน 7 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนหญิงล้วน 2 โรงเรียน โรงเรียนชายล้วน 2 โรงเรียน และโรงเรียนสหศึกษา 3 โรงเรียน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การรับรู้บทบาทหญิงชาย เพศแบ่งเป็นหญิงและชาย วัยแบ่งเป็น 2 ช่วงอายุ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (13 – 15 ปี) และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (16 – 18 ปี) และประเภทโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนหญิงล้วน โรงเรียนชายล้วน และโรงเรียนสหศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม 3 ชุด

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน
2. แบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทหญิง ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดของ Bem (1974), Katz (1991), นิตยกุล อรรถนุพรรณ (2529) และพลินี อากาศ (2543) จำนวนทั้งสิ้น 151 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.9092 ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

- 2.1 ด้านคุณลักษณะความเป็นหญิงชาย มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.8579
- 2.2 ด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.8170
- 2.3 ด้านการทำกิจกรรมภายในครอบครัว มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.7757
- 2.4 ด้านการทำกิจกรรมยามว่าง มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.7761
- 2.5 ด้านความสามารถทางวิชาการ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.8502

3. แบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทชาย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดของ Bem (1974), Katz (1991), นิตยกุล อรรถนุพรรณ (2529) และพลินี อากาศ (2543) จำนวนทั้งสิ้น 151 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.9279 ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านคุณลักษณะความเป็นหญิงชาย มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.9247

3.2 ด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.8637

3.3 ด้านการทำกิจกรรมภายในครอบครัว มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.7549

3.4 ด้านการทำกิจกรรมยามว่าง มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.6967

3.5 ด้านความสามารถทางวิชาการ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.8681

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารและอาจารย์ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายแนะแนวของโรงเรียนชินโรรส โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย โรงเรียนศรีอยุธยา โรงเรียนทิวศานิกะ โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนศึกษานารี และโรงเรียนสายปัญญา โดยได้นำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนข้างต้น ซึ่งระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 28 ธันวาคม 2544 จนถึงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2545

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science: SPSS/PC+) คำนวณค่าสถิติพื้นฐานโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของคะแนนโดยใช้ t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทุกกรณี

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหญิง 400 คน และนักเรียนชาย 400 คน มีอายุอยู่ระหว่าง 13-18 ปี นักเรียนที่มีอายุ 14 ปี มีจำนวนมากที่สุดร้อยละ 27.9 นักเรียนที่มีจำนวนพี่น้อง 2-3 คน มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 72 ซึ่งเป็นพี่น้องทั้งเพศชายและเพศหญิงมากถึงร้อยละ 54.3 และเป็นบุตรคนแรกหรือบุตรคนเดียวมากที่สุด ร้อยละ 51.6 ในส่วนของสถานภาพครอบครัวพบว่า นักเรียนอาศัยอยู่ร่วมกับบิดามารดามีมากที่สุด ร้อยละ 80.6 บิดามารดาอาศัยอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 85.3 ส่วนใหญ่บิดาประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 28.8 และมารดาเป็นแม่บ้าน ร้อยละ 27

2. การรับรู้บทบาทหญิงชายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า ในด้านคุณลักษณะความเป็นหญิงชาย ลักษณะที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษารับรู้ว่าเป็นคุณลักษณะของหญิง ตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 3.5 ขึ้นไป มี 20 ลักษณะ คือ กตัญญู มีความมั่นใจในตัวเอง ชยันหมั่นเพียร รับผิดชอบ กล้าพูดกล้าแสดงออก รักเด็ก มีน้ำใจ ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น อ่อนโยน รอบคอบ เมตตากรุณา มีไหวพริบดี ไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักกาลเทศะ มั่นคงในความรัก ซื่อสัตย์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รักษาความมั่นคงเสียสละ และคล่องแคล่วว่องไว ตามลำดับ สำหรับลักษณะที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษารับรู้ว่าเป็นคุณลักษณะของชายตามเกณฑ์ มี 14 ลักษณะ คือ ขอบกัฬ้า เป็นผู้นำ เข้มแข็งอดทน กล้าหาญ คล่องแคล่วว่องไว มีความมั่นใจในตัวเอง หนักแน่น มั่นคง มีมานะพยายาม กล้าพูดกล้าแสดงออก มีไหวพริบดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองการณ์ไกล กตัญญู และรับผิดชอบ ตามลำดับ

ด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษารับรู้ว่ามีผู้หญิงมีความสามารถในการประกอบอาชีพผ่านเกณฑ์ มี 19 อาชีพ คือ ช่างเสริมความงาม เจ้าของร้านดอกไม้หรือร้านกิฬ้าชอป ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า พนักงานบัญชี นักออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้ประกอบอาหาร ครูอนุบาล ประชาสัมพันธ์ นักการธนาคาร-การเงิน ดารานักแสดง พิธีกร ครูเลขานุการ แพทย์ นักเขียน พนักงานพิมพ์ดีด ผู้จัดการรายการวิทยุ นักแปล และมัคคเทศก์ ตามลำดับ สำหรับอาชีพที่ผู้ชายมีความสามารถในการประกอบอาชีพตามเกณฑ์ มี 28 อาชีพ คือ ตำรวจ ทหาร ช่างซ่อมเครื่องยนต์กลไก วิศวกรด้านต่าง ๆ นักการเมือง แพทย์ นักบินหรือนักเดินเรือ พนักงานขับรถยนต์ ผู้จัดการบริษัท ทนายความ ผู้พิพากษา ผู้กำกับการแสดง รับเหมาก่อสร้าง นักคอมพิวเตอร์ ช่างถ่ายภาพ สถาปนิก พิธีกร อัยการ นักการทูต ดารานักแสดง ผู้จัดการรายการวิทยุ เกษตรกร จิตรกร นักการธนาคาร-การเงิน พนักงานโรงแรม มัคคเทศก์ ล่าม และนักเขียน ตามลำดับ

ด้านการทำกิจกรรมภายในครอบครัว กิจกรรมที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษารับรู้ว่าเป็นกิจกรรมในครอบครัวของหญิงผ่านเกณฑ์ มี 15 กิจกรรม คือ การเลี้ยงดูลูก การจับจ่ายซื้อของกินของใช้ การทำความสะอาดงานชาม ซักรีดเสื้อผ้า ปิดกวาดเช็ดถูบ้าน ให้คำปรึกษา เมื่อลูกมีปัญหา วางแผนค่าใช้จ่ายในครอบครัว จัดตกแต่งบ้านเรือน ทำอาหาร รับ-ส่งลูกไปโรงเรียน ตัดสินใจเรื่องที่สำคัญภายในครอบครัว ดูแลสัตว์เลี้ยง ดูแลเรื่องทำการบ้านของลูก การติดต่อร่วมมือกับครูและโรงเรียน และรับใช้-ช่วยเหลือญาติผู้ใหญ่ ตามลำดับ สำหรับกิจกรรมที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษารับรู้ว่าเป็นกิจกรรมในครอบครัวของชายตามเกณฑ์ มี 10 กิจกรรม คือ

ดูแลรักษาความปลอดภัยในบ้าน ล้างทำความสะอาดรถยนต์ ซ่อมแซมอุปกรณ์ไฟฟ้าในบ้าน ติดต่อราชการ เช่น การเสียภาษี ตัดสินใจเรื่องที่สำคัญในครอบครัว ซ่อมแซมอุปกรณ์ในห้องน้ำ ตรวจ/ซ่อมบำรุงตัวอาคารบ้าน ให้คำปรึกษาเมื่อลูกมีปัญหา ทำสวน และรับใช้-ช่วยเหลือญาติผู้ใหญ่ ตามลำดับ

ด้านการทำกิจกรรมยามว่าง กิจกรรมที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ รู้ว่าเป็นกิจกรรมยามว่างของหญิงผ่านเกณฑ์ มี 14 กิจกรรม คือ ดูละครหรือภาพยนตร์ทางโทรทัศน์ ไปซื้อของตามห้างสรรพสินค้า คุยโทรศัพท์กับเพื่อนสนิทหรือญาติ ทำอาหาร นอนหลับพักผ่อน ฟังเพลง ดูรายการเกมโชว์ทางโทรทัศน์ อ่านหนังสือเกี่ยวกับแฟชั่น ดูรายการทอล์คโชว์ทางโทรทัศน์ ดูรายการข่าวทางโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์รายวัน เล่นอินเทอร์เน็ต ออกกำลังกาย และทำงานฝีมือเย็บปักถักร้อย ตามลำดับ สำหรับกิจกรรมที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ รู้ว่าเป็นกิจกรรมยามว่างของชายตามเกณฑ์ มี 12 กิจกรรม คือ ดูรายการกีฬาทางโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์รายวัน ออกกำลังกาย ดูรายการข่าวทางโทรทัศน์ เล่นกีฬาเกี่ยวกับความเร็ว นอนหลับพักผ่อน เล่นเกมคอมพิวเตอร์ เล่นอินเทอร์เน็ต ไปท่องเที่ยวต่างจังหวัด ฟังเพลง ซ้อมดนตรี และดูรายการทอล์คโชว์ทางโทรทัศน์ ตามลำดับ

ด้านความสามารถทางวิชาการ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ รู้ว่าผู้หญิงมีความสามารถทางวิชาการผ่านเกณฑ์ มี 17 วิชา คือ ด้านการดูแลสุขภาพร่างกายและผิวพรรณ การทำอาหาร การออกแบบเครื่องแต่งกาย วิชาครู บัญชี ภาษาต่างประเทศ ภาษาไทย นิเทศศาสตร์ แพทยศาสตร์ เภสัชศาสตร์ งานประดิษฐ์ คณิตศาสตร์ ทัศนศึกษาศาสตร์ ดนตรี คอมพิวเตอร์ วิทยาศาสตร์ และสัตวแพทยศาสตร์ ตามลำดับ สำหรับวิชาที่ผู้ชายมีความสามารถทางวิชาการตามเกณฑ์ มี 21 วิชา คือ ความรู้เรื่องช่างไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ พลศึกษา คอมพิวเตอร์ วิศวกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ศิลปะการป้องกันตัว สถาปัตยกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทัศนศึกษาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ เภสัชศาสตร์ สัตวแพทยศาสตร์ ศิลปะ คณิตศาสตร์ ดนตรี การเกษตร ภาษาต่างประเทศ และนิเทศศาสตร์ ตามลำดับ

3. การรับรู้บทบาทหญิงระหว่างนักเรียนหญิงและนักเรียนชายมีการรับรู้ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนหญิงมีค่าเฉลี่ยของการรับรู้บทบาทหญิงสูงกว่านักเรียนชาย และเมื่อพิจารณาการรับรู้บทบาทหญิงในด้านต่าง ๆ ทั้ง 5 ด้านของนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย พบว่ามีการรับรู้ที่แตกต่างกันในทุกด้าน โดยที่นักเรียนหญิงมีค่าเฉลี่ยการรับรู้บทบาทหญิงสูงกว่านักเรียนชายทุกด้าน

4. การรับรู้บทบาทชายระหว่างนักเรียนหญิงและนักเรียนชายมีการรับรู้ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนชายมีค่าเฉลี่ยของการรับรู้บทบาทชายสูงกว่านักเรียนหญิง และเมื่อพิจารณาบทบาทชายในแต่ละด้าน พบว่านักเรียนหญิงและนักเรียนชายมีการรับรู้บทบาทชายในด้านคุณลักษณะความเป็นหญิงชาย, ด้านการทำกิจกรรมในครอบครัว และด้านการทำกิจกรรมยามว่างแตกต่างกัน โดยที่นักเรียนชายจะมีค่าเฉลี่ยการรับรู้สูงกว่านักเรียนหญิงทั้ง 3 ด้าน ส่วนในด้านความสามารถในการประกอบอาชีพและความสามารถทางวิชาการนั้น นักเรียนหญิงและนักเรียนชายมีการรับรู้ที่ไม่แตกต่างกัน

5. การรับรู้บทบาทหญิงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีการรับรู้ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าเฉลี่ยของการรับรู้บทบาทหญิงสูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และเมื่อพิจารณาบทบาทของเพศชายในแต่ละด้าน พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีการรับรู้บทบาทของเพศหญิงในด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ และความสามารถทางวิชาการแตกต่างกันโดยที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีค่าเฉลี่ยการรับรู้สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้ง 2 ด้าน ส่วนในด้านคุณลักษณะความเป็นหญิงชาย ด้านการทำกิจกรรมในครอบครัว และด้านการทำกิจกรรมยามว่างนั้น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีการรับรู้ที่ไม่แตกต่างกัน

6. การรับรู้บทบาทชายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีการรับรู้ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าเฉลี่ยของการรับรู้บทบาทชายสูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และเมื่อพิจารณาบทบาทชายในแต่ละด้าน พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีการรับรู้บทบาทชายในด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ ด้านการทำกิจกรรมยามว่าง และด้านความสามารถทางวิชาการแตกต่างกัน โดยที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีค่าเฉลี่ยการรับรู้สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้ง 3 ด้าน ส่วนในด้านคุณลักษณะความเป็นหญิงชายและด้านการทำกิจกรรมในครอบครัวนั้น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีการรับรู้ที่ไม่แตกต่างกัน

7. การรับรู้บทบาทหญิงของนักเรียนหญิงในโรงเรียนหญิงล้วนและโรงเรียนสหศึกษามีการรับรู้ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาบทบาทหญิงในแต่ละด้าน พบว่านักเรียนหญิงในโรงเรียนหญิงล้วนและโรงเรียนสหศึกษามีการรับรู้บทบาทหญิงในด้านคุณลักษณะความเป็นหญิงชายและด้านการทำกิจกรรมในครอบครัวต่างกัน

โดยที่นักเรียนหญิงในโรงเรียนสหศึกษาจะมีค่าเฉลี่ยการรับรู้สูงกว่านักเรียนหญิงในโรงเรียนหญิงล้วนทั้ง 2 ด้าน ส่วนในด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ ด้านการทำกิจกรรมยามว่าง และด้านความสามารถทางวิชาการนั้น นักเรียนหญิงในโรงเรียนหญิงล้วนและโรงเรียนสหศึกษามีการรับรู้ที่ไม่แตกต่างกัน

8. การรับรู้บทบาทชายของนักเรียนหญิงในโรงเรียนหญิงล้วนและโรงเรียนสหศึกษามีการรับรู้ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาบทบาทชายในด้านต่าง ๆ ทั้ง 5 ด้านของนักเรียนหญิงในโรงเรียนหญิงล้วนและโรงเรียนสหศึกษา พบว่ามีการรับรู้บทบาทชายไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

9. การรับรู้บทบาทหญิงของนักเรียนชายในโรงเรียนชายล้วนและโรงเรียนสหศึกษามีการรับรู้ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาบทบาทหญิงในแต่ละด้าน พบว่านักเรียนชายในโรงเรียนชายล้วนและโรงเรียนสหศึกษามีการรับรู้บทบาทหญิงในด้านคุณลักษณะความเป็นหญิงชายแตกต่างกัน โดยที่นักเรียนชายในโรงเรียนชายล้วนจะมีค่าเฉลี่ยการรับรู้สูงกว่านักเรียนชายในโรงเรียนสหศึกษา ส่วนในด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ ด้านการทำกิจกรรมในครอบครัว ด้านการทำกิจกรรมยามว่าง และด้านความสามารถทางวิชาการนั้น นักเรียนชายในโรงเรียนชายล้วนและโรงเรียนสหศึกษามีการรับรู้ที่ไม่แตกต่างกัน

10. การรับรู้บทบาทชายของนักเรียนชายในโรงเรียนชายล้วนและโรงเรียนสหศึกษามีการรับรู้ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนชายในโรงเรียนชายล้วนมีค่าเฉลี่ยของการรับรู้บทบาทชายสูงกว่านักเรียนชายในโรงเรียนสหศึกษา และเมื่อพิจารณาบทบาทชายในแต่ละด้าน พบว่านักเรียนชายในโรงเรียนชายล้วนและโรงเรียนสหศึกษามีการรับรู้บทบาทชายในด้านคุณลักษณะความเป็นหญิงชาย และด้านความสามารถในการประกอบอาชีพแตกต่างกัน โดยที่นักเรียนชายในโรงเรียนชายล้วนจะมีค่าเฉลี่ยการรับรู้สูงกว่านักเรียนชายในโรงเรียนสหศึกษา ส่วนในด้านการทำกิจกรรมในครอบครัว การทำกิจกรรมยามว่าง และความสามารถทางวิชาการนั้น นักเรียนชายในโรงเรียนชายล้วนและโรงเรียนสหศึกษามีการรับรู้ที่ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ตามผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. การรับรู้บทบาทหญิงชายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในด้านคุณลักษณะความเป็นหญิงชาย พบว่านักเรียนมีแนวโน้มการรับรู้คุณลักษณะต่าง ๆ ของหญิงและชายดีขึ้น ดังจะเห็นได้จากค่าคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้คุณลักษณะของหญิงอยู่ในระดับสูงจนถึงปานกลาง ($\bar{X} = 3.85 - 3.05$) ดังแสดงในตารางที่ 75 ภาคผนวก ค ส่วนคุณลักษณะของชายอยู่ในระดับสูงสุดจนถึงปานกลาง ($\bar{X} = 4.64 - 2.53$) ดังแสดงในตารางที่ 80 ภาคผนวก ค ซึ่งตามแนวความคิดของ Bem (1974) จะเรียกคุณลักษณะที่บุคคลรับรู้ลักษณะความเป็นหญิงและลักษณะความเป็นชายอยู่ในระดับสูงว่าลักษณะบทบาทหญิงชายแบบแอนโดรจีเนีย (Androgyny) โดยที่บุคคลเหล่านี้จะสามารถปรับตัวตามสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบันได้ดี ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการพัฒนาความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย

สำหรับการรับรู้บทบาทหญิงและบทบาทชายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ ด้านการทำกิจกรรมภายในครอบครัว ด้านการทำกิจกรรมยามว่าง และด้านความสามารถทางวิชาการ พบว่าการรับรู้มีแนวโน้มที่เป็นไปในทำนองที่สอดคล้องกันทั้ง 4 ด้าน อาทิ ลักษณะที่แบ่งแยกบทบาทหญิงและบทบาทชายอย่างชัดเจน ด้านอาชีพที่นักเรียนรับรู้ว่าเป็นบทบาทหญิงในระดับสูง ก็จะรับรู้ว่าเป็นบทบาทชายในระดับต่ำ แต่ถ้าอาชีพใดที่นักเรียนรับรู้ว่าเป็นบทบาทชายในระดับสูง ก็จะรับรู้ว่าเป็นบทบาทหญิงในระดับต่ำ เช่น อาชีพที่นักเรียนรับรู้ว่ามีผู้หญิงมีความสามารถในระดับสูง คือ ช่างเสริมความงาม ($\bar{X} = 4.42$) ดังแสดงในตารางที่ 9 แต่นักเรียนจะรับรู้ว่ามีผู้ชายมีความสามารถในอาชีพนี้ในระดับต่ำ ($\bar{X} = 2.17$) ดังแสดงในตารางที่ 81 ภาคผนวก ค ในทางกลับกัน อาชีพที่นักเรียนรับรู้ว่ามีผู้ชายมีความสามารถในระดับสูง คือ อาชีพตำรวจ ($\bar{X} = 4.54$) ดังแสดงในตารางที่ 19 ก็รับรู้ว่ามีผู้หญิงมีความสามารถในอาชีพนี้ในระดับต่ำ ($\bar{X} = 2.16$) ดังแสดงในตารางที่ 76 ภาคผนวก ค สำหรับการรับรู้บทบาทด้านการทำกิจกรรมภายในครอบครัว การทำกิจกรรมยามว่าง และความสามารถทางวิชาการ ผลการวิจัยออกมาในลักษณะทำนองเดียวกัน กล่าวคือ บทบาทใดที่นักเรียนรับรู้ว่าเป็นบทบาทชายในระดับสูงก็จะรับรู้ว่าเป็นบทบาทหญิงในระดับต่ำ และบทบาทใดที่รับรู้ว่าเป็นบทบาทหญิงในระดับสูงก็จะรับรู้ว่าเป็นบทบาทชายในระดับต่ำ

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การรับรู้บทบาทหญิงชายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีการรับรู้ที่เปลี่ยนไปจากสังคมในอดีตเฉพาะด้านคุณลักษณะความเป็นหญิงชายเท่านั้น แต่ด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ การทำกิจกรรมภายในครอบครัว การทำกิจกรรมยามว่าง และความสามารถทางวิชาการ นักเรียนยังคงมีการรับรู้แบบเดิมที่แบ่งแยกบทบาทหญิง

และบทบาทชาย ที่เป็นเช่นนี้เกิดจากปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือ การรณรงค์จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนการเผยแพร่ของสื่อต่าง ๆ ในเรื่องบทบาทหญิงชายในระยะเวลาที่ผ่านมา ยังไม่ครอบคลุมและไม่มุ่งเน้นในด้านต่าง ๆ ข้างต้นอย่างเข้มข้นเท่าที่ควร ภาพที่ปรากฏตามสื่อ บางลักษณะเป็นเพียงสะท้อนภาพลักษณ์ของผู้หญิงเท่านั้น ส่วนการดำเนินชีวิตที่ถือเป็นวิถีสังคม ยังคงถูกกำหนดหรือแบ่งแยกโดยคนในสังคม ดังนั้น ในการรณรงค์เพื่อความเสมอภาคของหญิงชาย จะต้องมีการรณรงค์ที่ชี้ให้เห็นถึงบทบาทในด้านต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาสตรีในนโยบายและแผนงานหลักสตรีระยะยาว (พ.ศ. 2535-2554) และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งมุ่งเน้นในการพัฒนาคนรวมทั้งสตรี โดยให้สตรีมีความเสมอภาคและมีสิทธิเท่าเทียมกับชาย ทั้งในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และความเสมอภาคในครอบครัว

2. การรับรู้บทบาทหญิงและบทบาทชายระหว่างนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย มีการรับรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 และ 2 โดยที่นักเรียนหญิงจะมีการรับรู้บทบาทหญิงสูงกว่านักเรียนชาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ นางเยาว์ ธาราศรีสุทธิ์ (2526) และวรรณภา ลิพิทักษ์วัฒนา (2541) ที่พบว่าเพศหญิงจะมีเจตคติในเรื่องบทบาทและสถานภาพของผู้หญิงมากกว่าเพศชาย และนักเรียนชายมีการรับรู้บทบาทชายสูงกว่านักเรียนหญิง นั่นคือ นักเรียนหญิงและนักเรียนชายจะมีการรับรู้ในบทบาทของเพศตนเองได้ดีกว่าเพศตรงข้าม สอดคล้องกับการวิจัยของ Grusec & Brinker (1972 cited in Kaplan & Sedney, 1980: 187) ที่พบว่าเด็กจะมีการเลียนแบบตัวแบบที่มีเพศเดียวกับตนมากกว่าตัวแบบเพศตรงข้าม คือ เด็กชายจะเลียนแบบตัวแบบเพศชายมากกว่าตัวแบบเพศหญิง ส่วนเด็กหญิงก็จะเลียนแบบตัวแบบเพศหญิงมากกว่าตัวแบบเพศชาย ซึ่งทำให้เด็กมีการรับรู้ในบทบาททางเพศของตนได้ดีว่าเพศตรงข้าม

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการรับรู้ที่แตกต่างกันดังกล่าว แต่ถ้ามองในแง่ของทิศทางการรับรู้ระหว่างนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย จะเห็นว่ามิติทิศทางที่สอดคล้องกัน เช่น การรับรู้ด้านกิจกรรมในครอบครัว ซึ่งกิจกรรมที่นักเรียนหญิงรับรู้ว่าเป็นกิจกรรมของหญิงส่วนใหญ่ในระดับคะแนนค่าเฉลี่ยต่าง ๆ นักเรียนชายก็รับรู้ในระดับนั้น ๆ เช่นเดียวกัน ดังแสดงในตารางที่ 12

3. การรับรู้บทบาทหญิงและบทบาทชายระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายมีการรับรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 และ 4 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีการรับรู้บทบาทหญิงและบทบาทชายได้ดีกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สอดคล้องกับ Katz & Ksansnak (1994: 272-282) ที่ได้ศึกษาพบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับการรับรู้บทบาทหญิงชายเป็นกราฟเส้นตรงที่มีความชันเพิ่มขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น

และเด็กที่มีอายุน้อยกว่ามีการรับรู้บทบาทหญิงชายต่ำกว่าเด็กที่มีอายุมากกว่า ทั้งนี้เนื่องจากเด็กที่มีอายุน้อยกว่ามีการยึดติดในความคิดแบบดั้งเดิมที่ถูกสั่งสอนมาจากพ่อแม่ว่าต้องทำตามลักษณะบทบาทหญิงชายที่ตรงตามเพศ โดยเชื่อว่าผู้ชายต้องมีลักษณะความเป็นชายสูงอันได้แก่ มีความเข้มแข็ง เป็นผู้นำ กล้าหาญ ก้าวร้าว และกล้าแสดงออก เมื่อโตขึ้นต้องเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือประกอบอาชีพที่เป็นของผู้ชายเท่านั้น ส่วนผู้หญิงต้องมีลักษณะความเป็นหญิงสูง ต้องมีความอ่อนโยนเห็นอกเห็นใจ พึ่งพาอาศัยผู้อื่น และแสดงออกทางอารมณ์ เมื่อโตขึ้นต้องเป็นแม่บ้านหรือประกอบอาชีพที่เป็นของผู้หญิงเท่านั้น เด็กกลุ่มนี้จะไม่สามารถที่จะพัฒนาไปสู่การยอมรับว่าผู้ชายสามารถมีลักษณะความเป็นหญิงในตัวเอง หรือผู้หญิงสามารถมีลักษณะของความเป็นชายในตนเองได้ จนกว่าเด็กกลุ่มดังกล่าวจะมีอายุสูงขึ้นมีความสามารถทางสติปัญญามากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Kohlberg (1966 อ้างถึงใน วรรณภา เพชรพันธ์, 2531) ที่ว่า บทบาทหญิงชายมีความสัมพันธ์กับอายุเช่นเดียวกับพัฒนาการทางสติปัญญา เริ่มตั้งแต่วัยเด็กตอนต้นเด็กจะเริ่มเรียนรู้บทบาทหญิงชายโดยใช้ภาษาเป็นตัวกำหนด เมื่ออายุ 3 ปี จนถึง 4 ปี เด็กจะเริ่มเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับความถาวรของเพศได้บางส่วน จนกระทั่งอายุ 4 ปี ถึง 7 ปี เด็กจะมีการรับรู้ความคงที่ทางเพศเกิดขึ้น กล่าวคือ ทั้งผู้ชายและผู้หญิงจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเพศตนเองได้แม้จะเปลี่ยนทรงผม กิริยาท่าทางหรือการแต่งกาย ทั้งนี้ก็เนื่องจากเด็กสามารถลดการยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางทำให้สามารถรับรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ในมุมมองที่กว้างขึ้น และพัฒนาการรับรู้บทบาทหญิงชายได้ดีขึ้น

4. การรับรู้บทบาทหญิงและบทบาทชายของนักเรียนหญิงในโรงเรียนหญิงล้วนกับโรงเรียนสหศึกษาไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยนี้จะเห็นได้ว่า ประเภทของโรงเรียนไม่ส่งผลต่อการรับรู้บทบาทของหญิงและชายไทยในปัจจุบันของนักเรียนหญิงในโรงเรียนหญิงล้วนและสหศึกษา สืบเนื่องจากสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การจัดระบบการศึกษาที่เปลี่ยนไปในเรื่องบทบาทหญิงชาย การยอมรับที่จะให้ผู้หญิงเข้าเรียนในสาขาวิชาที่เป็นวิชาการที่แสดงถึงความเป็นชายมากขึ้น ทำให้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในโรงเรียนต่างประเภทกันไม่มีความแตกต่างของการรับรู้ เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ ตัวครูผู้สอน จากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี (2538) พบว่าครูมีการปฏิบัติต่อนักเรียนทั้งหญิงและชายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีอคติระหว่างเพศของนักเรียน ซึ่งน่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้นักเรียนจากโรงเรียนที่ต่างประเภทกันมีการรับรู้บทบาทหญิงชายที่ไม่ต่างกัน นอกจากนี้ ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่แตกต่างกันของโรงเรียนต่างประเภท โดยในโรงเรียนหญิงล้วนก็มีการจัดการเรียนการสอนเช่นเดียวกับโรงเรียนสหศึกษา คือ มีทั้งการสอนในวิชาที่แสดงลักษณะ

ความเป็นชาย เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างไม้ และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น และวิชาที่แสดงลักษณะความเป็นหญิง เช่น หัตถกรรม โภชนาการ และช่างทำผม เป็นต้น ซึ่งในตอนนี้จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักเรียนในโรงเรียนต่างรูปแบบกันมีการรับรู้บทบาทหญิงชายที่ไม่แตกต่างกัน

ประกอบกับสภาพสังคมปัจจุบันมีการรณรงค์เรื่องความเสมอภาคของหญิงชายมากขึ้น ทำให้การรับรู้บทบาทหญิงชายมีการเปลี่ยนไปในทางที่หญิงและชายมีความเท่าเทียมกันมากขึ้น อีกทั้งตัวแบบจากสื่อต่าง ๆ ที่มีการเสนอข้อมูลเรื่องบทบาทหญิงชายที่เปลี่ยนไป อาทิ มีการนำเรื่องราวของสตรีที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานมาเสนอ เป็นต้น จากการศึกษาของสุพัตรา ศิริมังคะละ (2534) พบว่าการนำเสนอภาพบทบาทของผู้หญิงในงานโฆษณาปัจจุบันเป็นแนวโน้มที่สำคัญในการแสดงความคิดและความสามารถของผู้หญิงให้มีความก้าวหน้าในอดีต และจากการศึกษาของ Lindsey (1994: 318) พบว่าเด็กจะใช้เวลาในวันหยุดถึง 1 ใน 3 ต่อวันเพื่อดูรายการโทรทัศน์ ด้วยเหตุที่สื่อเป็นปัจจัยหนึ่งที่ใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันของเด็ก เนื้อหาที่ได้รับจากสื่อต่าง ๆ จึงมีอิทธิพลต่อความคิดและการรับรู้ของเด็กเป็นอย่างมาก (Lindsey, 1994: 322) จนทำให้ประเภทของโรงเรียนที่ต่างกันไม่ส่งผลต่อการรับรู้บทบาทหญิงชาย สรุปได้ว่า การที่นักเรียนในโรงเรียนต่างรูปแบบกันมีการรับรู้บทบาทหญิงชายที่ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากมีปัจจัยทั้งภายใน คือ ระบบการศึกษา ลักษณะของการจัดการเรียนการสอน และตัวครูผู้สอน และปัจจัยภายนอก คือ การรับรู้ข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ และสภาพของสังคมที่เปลี่ยนไปเข้ามาเกี่ยวข้อง

5. การรับรู้บทบาทหญิงของนักเรียนชายในโรงเรียนชายล้วนและโรงเรียนสหศึกษามีการรับรู้ที่ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากปัจจุบันการรณรงค์เกี่ยวกับสิทธิและบทบาทของสตรีมีมากขึ้น สื่อต่าง ๆ ได้แสดงออกถึงบทบาทของผู้หญิงที่เปลี่ยนไป เช่น แสดงให้เห็นถึงผู้หญิงออกทำงานนอกบ้านหรือแสดงออกถึงลักษณะผู้หญิงแกร่ง มีความสามารถทัดเทียมกับผู้ชาย จึงทำให้คนในสังคมรับรู้และตระหนักในเรื่องบทบาทที่เปลี่ยนไปดังกล่าว ดังนั้น แม้ว่าจะศึกษาในโรงเรียนต่างรูปแบบกันก็ไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณภา ลีพิทักษ์วัฒนา (2541) ที่พบว่าสื่อมวลชนมีผลต่อการรับรู้บทบาทหญิงชาย โดยนักเรียนที่มีการรับรู้บทบาทหญิงชายในเรื่องความเสมอภาคระหว่างหญิงชายจากสื่อมวลชนจะมีเจตคติในเรื่องบทบาทหญิงชายเป็นแบบสมัยใหม่ มีการรับรู้ที่เสมอภาคกันระหว่างหญิงชาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Atkin, et al. (1991 cited in Lindsey, 1994: 320) ที่ศึกษาถึงเนื้อหาในภาพยนตร์ที่ปรากฏในสื่อโทรทัศน์ พบว่าภาพยนตร์ในปัจจุบันได้แสดงวิถีชีวิตของผู้หญิงที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต กล่าวคือ ตัวละครหญิงจะแสดงการใช้ชีวิตตามลำพังในเมือง และพึ่งพาตนเองมากขึ้น ตลอดจนประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกับผู้ชายได้ โดยตัวละครหญิงเหล่านั้น

จะแสดงความเป็นตัวของตัวเองสูง มีความมั่นใจ และไม่สนใจชีวิตครอบครัวที่จะให้สามีเลี้ยงดูและเป็นแม่บ้านอย่างเดียว ซึ่งบทบาทที่ตัวละครหญิงได้แสดงเป็นการสะท้อนภาพจน์ทางเพศของชีวิตในยุคนั้นทำให้ผู้ชมได้รับรู้ถึงรูปแบบชีวิตและบทบาทหญิงชายที่ดีขึ้นกว่าในอดีต

นักเรียนชายที่ศึกษาในโรงเรียนชายล้วนและโรงเรียนสหศึกษามีการรับรู้บทบาทชายแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 8 โดยที่นักเรียนชายในโรงเรียนชายล้วนจะมีการรับรู้บทบาทชายสูงกว่านักเรียนชายในโรงเรียนสหศึกษา ทั้งนี้เป็นไปได้ว่านักเรียนชายในโรงเรียนสหศึกษารับรู้ถึงบทบาทของทั้งหญิงและชาย ทำให้มีการรับรู้บทบาทความเป็นชายในลักษณะที่แบ่งแยกออกจากบทบาทความเป็นหญิง ในขณะที่นักเรียนชายในโรงเรียนชายล้วนจะต้องรับรู้และมีการทำบทบาทต่าง ๆ ที่เป็นของทั้งหญิงและชาย จึงทำให้มีการรับรู้ในบทบาทชายที่สูงกว่านักเรียนชายในโรงเรียนสหศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษามีการรับรู้ลักษณะต่าง ๆ ของหญิงได้มากขึ้น ทั้งในลักษณะความเป็นหญิงและลักษณะความเป็นชาย ในขณะที่ยังรับรู้ว่าคุณชายมีลักษณะความเป็นชายในระดับสูงและลักษณะความเป็นหญิงในระดับต่ำ ดังนั้น แนวทางในรณรงค์เพื่อความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ต้องเพิ่มการเน้นในบทบาทชายให้มากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าคุณชายสามารถแสดงบทบาทหญิงได้เช่นเดียวกับที่รณรงค์ว่าคุณหญิงสามารถแสดงบทบาทชายได้
2. จากที่นักเรียนมีการรับรู้ในลักษณะของเพศหญิงเปลี่ยนไป คือ ผู้หญิงมีทั้งลักษณะความเป็นหญิงและลักษณะความเป็นชาย แต่ในด้านอื่น ๆ คือ ด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ การทำกิจกรรมภายในครอบครัว การทำกิจกรรมยามว่าง และความสามารถทางวิชาการ จะพบว่ายังมีการแบ่งแยกระหว่างบทบาทหญิงและบทบาทชายอย่างชัดเจน ดังนั้น ในการรณรงค์จะต้องเน้นให้เกิดความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในทุกด้าน เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชายในทุกด้านอย่างแท้จริง ทั้งลักษณะที่เป็นโครงสร้างทางสังคมและค่านิยมไปพร้อม ๆ กัน

3. จากผลการวิจัยพบว่า การรับรู้บทบาทหญิงและบทบาทชายมีความแตกต่างกันระหว่างนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย โดยพบว่านักเรียนหญิงจะมีการรับรู้บทบาทหญิงสูงกว่านักเรียนชาย และนักเรียนชายมีการรับรู้บทบาทชายสูงกว่านักเรียนหญิง ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ทั้งนักเรียนหญิงและชายมีการรับรู้เรื่องบทบาทของเพศตรงข้ามให้ดีขึ้น ในการเรียนการสอนควรมีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนให้ส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย ไม่มีการแบ่งแยกบทบาทความเป็นหญิงหรือบทบาทความเป็นชาย และควรเปิดโอกาสให้ทั้งหญิงและชายทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนร่วมกันให้มากขึ้น

4. การรับรู้บทบาทหญิงและบทบาทชายมีความแตกต่างกันตามวัย ดังนั้น ในการนำเสนอเนื้อหาที่ใช้ในการสอนเกี่ยวกับเรื่องบทบาทหญิงชาย ควรนำเสนอเนื้อหาให้เหมาะสมกับวัย เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนและขัดแย้งในความคิดได้ อันจะส่งผลเสียต่อการพัฒนาการรับรู้บทบาทหญิงชายต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมว่ามีสาเหตุหรือองค์ประกอบทางด้านอื่นอีกหรือไม่ที่ส่งผลต่อการรับรู้บทบาทหญิงชาย
2. ควรมีการศึกษาการรับรู้บทบาทหญิงชายของนักเรียนในโรงเรียนที่มีรูปแบบเฉพาะทาง เช่น โรงเรียนฝึกอาชีพว่าจะส่งผลต่อการรับรู้บทบาทหญิงชายหรือไม่

